

Araştırma Makalesi

Ortaokul Öğrencilerinin Beyin Göçü Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi¹

Examining Secondary School Students' Perceptions of the Concept of Brain Drain

Cennet GÜNEŞ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü cennet_gunes@windowslive.com https://orcid.org/0000-0002-7707-7853	Turhan ÇETİN Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı turhan@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-2229-5255
---	---

Makale Gönderme Tarihi 11.03.2020	Revizyon Tarihi 22.04.2020	Kabul Tarihi 04.05.2020
---	--------------------------------------	-----------------------------------

Öz

Bu araştırmada ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin beyin göçü kavramına ilişkin algılarını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerden beyin göçü kavramına ilişkin metaforlar geliştirmeleri istenmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde ve yorumlanmasında içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemine uygun olarak desenlenmiş ve yürütülmüştür. Sekizinci sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan göç kavramı ve bu kavramın alt kavramı olan beyin göçü kavramına yükledikleri anlamları ayrıntılı ve olduğu gibi betimlenmesine çalışılmış olan bu araştırmada veri toplama aracı olarak mecazlar yoluyla veri toplama formu kullanılmıştır. Diğer bir veri toplama aracı ise metafor oluşturulan kavramla ilgili olarak öğrencilerin çizdikleri resim/karikatürlerden oluşan görsel dokümanlardır. Araştırma sonucunda; beyin göçü kavramına ilişkin metaforlar incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun kuşlar, hayvanlar ve kalp metaforlarını oluşturdukları görülmektedir. Katılımcılar metafor oluştururken bireylerin iyi bir yaşama sahip olabilme isteklerinden dolayı kök ülkeden ayrılarak başka bir yerleşim yerine yerleşmek isteğine yönelik algıları güçlüdür. Katılımcıların büyük çoğunluğu beyin göçü kavramını insanların iyi bir yaşam kurmak, kendini geliştirmek olarak algıladıkları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların oluşturdukları metaforlar incelendiğinde iyi bir eğitim almış, alanında yetkin insanların kaybedilmesinin ülke açısından büyük bir kayıp olduğuna ilişkin algıları yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, göç, beyin göçü, nitel araştırma, metafor

Abstract

This study aims to examine the perceptions of the secondary school eight graders on the brain drain concept. In line with this aim, the students were asked to develop metaphors on the concept of brain drain. Content analysis was used in the analysis and interpretation of the data obtained from the participants. Research was figured and ran according to qualitative research method. The study attempted to provide a detailed description of the meanings assigned by the eighth graders on the migration concept that is included in the social studies curriculum of the 6th and 7th grades and on the brain drain concept, a sub concept of migration. Data collection tool was the data collection form through metaphors. Another data collection tool is the visual documents consisting of the pictures/caricatures drawn by the students in relation to the concept where the metaphor is created. As a result of the study, it was seen upon examining the metaphors on the concept of brain drain that the majority of the participants produced the metaphors

¹ Bu araştırma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamladığı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Güneş, C. , Çetin, T. 2020. Ortaokul Öğrencilerinin Beyin Göçü Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 55(2), 928-955

of birds, animals and heart. When the participants create a metaphor, they have a strong perception on the desire to leave the country of origin and move to another settlement because of their will to have a better life. It was found that the majority of the participants perceived the concept of brain drain as establishing a good life and improving oneself. In addition, upon examining the metaphors created by the participants, they have a strong perception on the idea that it is a great loss for the country to lose the people who are competent in their field.

Keywords: Social studies, migration, brain drain, qualitative research, metaphor

1. GİRİŞ

İnsanoğlu tarımla birlikte göçebe hayattan yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Tarih boyunca insanların farklı yöreler, bölgeler, ülkeler arasındaki hareket akışı farklı etkenler ile devam etmiş ve halen de bu durum devam etmektedir. Göç kavramı, insanın daha iyi bir yaşam sürdürebilme mücadelesinde önemli bir yere sahiptir (Mutluer, 2003; Ersoy ve Ala, 2019; Günay, Ersoy, Aydın Boylu ve Kılıç, 2019). Ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal sebeplerden kaynaklanan göç olayları zorunlu veya gönüllü olarak ülke sınırları içinde ya da farklı ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Günümüzde globalleşen dünya düzeninde göç olgusunun önemi daha da artmış bulunmaktadır (Aksoy, 2012). İnsanoğlu varoluşundan bu yana çeşitli dönemlerde göç olayını yaşamıştır. 1950’li yıllardan sonra Türkiye’de toplumsal, kültürel, politik ve coğrafi yapıyı şekillendiren göç olgusu, birçok farklı disiplinin ilgi alanına girmiş ve bu nedenle de tek ve kesin bir tanımla sınırlandırılmamıştır. Göç, ülke içinde insanların yaşadığı bir yerden, bir başka yerleşim yerine, belirli bir zaman aralığında gerçekleştirdikleri kalıcı mekân değişikliği olarak kabul edilmektedir (Çetin, Kılcan, Güneş ve Çepni, 2015; Irmak, Bilginer ve Çetin, 2018). İnsanlık tarihinden başlayarak toplumların yaşamları incelendiğinde kimi zaman insanlar savaş, sürgün, afetler vb. durumlar nedeniyle “zorunlu” olarak, kimi zamanda daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak amacıyla “gönüllü” olarak göç etmişlerdir. Bu göçler sırasında kültürün maddi ve manevi öğeleri de bir kültürden diğerine taşınmış ve farklı kültürlerden insanlar karşılıklı olarak birbirlerini etkilemişlerdir (Yılmaz, 2014, s. 1685).

Ülkeler arasında nitelikli, profesyonel iş gücünün göçü çok eskilere dayanmaktadır. Düşük bir düzeyde de olsa bu göçlere tarihin her bölümünde rastlanmıştır. Yükseköğrenim görmüş ya da mesleğinde ilerlemiş, yaratma ve araştırma gücü fazla bireylerin iktisaden kalkınmış, sosyo-ekonomik olarak gelişmiş ülkelere çalışmak ya da yerleşmek amacı ile göç etmelerine beyin göçü denilmektedir (Tezcan, 2000, s. 113-116). Kaya (2009) beyin göçünü nitelikli eğitim görmüş, bir işi yapabilme niteliğini kazanmış olan, seçkin, profesyonel, uzman ve üstün yetenekli iş gücünün yetiştiği az gelişmiş veya gelişmekte olan bir ülkeden gelişmiş bir ülkeye en verimli olduğu dönemde istekli olarak çalışmak, araştırma yapmak için yer değiştirmesi olarak tanımlamaktadır. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yetişen iyi eğitim görmüş, nitelikli insanların gelişmiş ülkelere doğru akışı ülkeye zarar vermektedir. Beyin göçü ülkelerarasında gelişmişlik farkının artmasına neden olmaktadır (Kaya, 2009).

Göç söz konusu olduğunda önemli olan ülkesinden giden vatandaşların geçici süreyle gitmesi, bir süre sonra edinmiş olduğu tecrübeler, kurduğu ekonomik bağlar ve tasarruflarla ülkesine geri dönmesini sağlamak, farklı vasıf düzeylerindeki işgücü için ayrıştırılmış politikalar geliştirmektir. Özellikle nitelikli, alanında uzman insanların gerçekleştirdikleri beyin göçü kapsamındaki işgücünün geri dönmesi için bu insanları göçe teşvik eden ekonomik ve mesleki kaygıların minimum düzeye düşürülmesi, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine daha çok kaynak ayrılması bilim insanlarının gidişlerinin geçici süreli olmasına katkı sağlayacaktır. Sürekli yurt dışında ikamet eden bireyler açısından ülkedeki gelişmelerden haberdar olabilecekleri ve ülkeye katkı sağlayabilecekleri uzman ağlarının kurulması gereklidir (Toksöz, 2006).

Bu çalışmanın amacı, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin beyin göçü kavramına ilişkin görüşlerini metaforlar yoluyla tespit etmek, katılımcıların beyin göçü kavramına yönelik bakış açılarını ortaya koyarak kavrama yönelik bilgi sahibi olmak amaçlanmaktadır. Bu çalışmada; öğrencilerin kavrama ilişkin geliştirdikleri metaforlar, çizdikleri resim/karikatürler incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Katılımcıların beyin göçü kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar nelerdir?
2. Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforlar, ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
3. Katılımcıların beyin göçü kavramına yönelik oluşturdukları algılar sosyo-ekonomik düzeylerine göre değişiklik göstermekte midir?

Sosyal bilgiler eğitimi alanında beyin göçü kavramına ilişkin akademik çalışmalarda eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Literatüre katkı sağlamak ve gelecek çalışmalar için yol gösterici nitelik taşımasından ötürü bu çalışma önemli görülmektedir. TÜİK verilerine göre okulların bulunduğu sosyo-ekonomik düzeyler dikkate alınarak beyin göçü kavramına yönelik algılarının belirlendiği bu çalışmada; okullarda öğretilen beyin göçü kavramının öğrenciler açısından ne kadar verimli olduğu tespit edilmiştir. Beyin göçü kavramının Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili birimlerince öğrencilere sağlıklı bir şekilde aktarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Son yıllarda beyin göçü kavramı üzerindeki son araştırmalara bakıldığında iktisadi ve sosyolojik çalışmaların ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmalar 1970'lerde ve 2000'lerde giderek artmıştır (Başaran, 1973; Gökbayrak, 2006; Kurtuluş, 1999). Sosyal bilgiler dersinin kazanımları incelendiğinde 7. sınıf öğretim programında "örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır" kazanımı yer almaktadır. Bu kazanım doğrultusunda Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitabı incelendiğinde göçün neden ve çeşitleri arasından beyin göçünü ön plana çıkararak yetişmiş insan kaybının, geri kalmış veya gelişmekte olan ülkeler için çok önemli bir kayıp olduğunun sonucu tespit edilmiştir (Talim ve Terbiye Kurumu [TTK], 2011).

2. YÖNTEM

Bu çalışma Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2015 yılı sosyo-ekonomik düzey verileri esas alınarak Ankara ili merkez ilçelerinde yer alan dokuz ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Uygulanan bu çalışma öğrencilerin beyin göçü kavramına olan algılarını belirlemek amacıyla mecazlar yoluyla veri toplama formu ve doküman analizinin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kişilerin, olayların, olguların, herhangi bir durumun veya algının objektif ve bütüncül olarak ortaya atılmasına yönelik bilimsel araştırma sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 39).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Türkiye İstatistik Kurumu 2015 yılı sosyo-ekonomik düzey verileri incelenerek, 2015 - 2016 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara ili merkez ilçelerine bağlı üst, orta, alt sosyo-ekonomik düzeye sahip yerleşim yerlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan dokuz ilköğretim okulunda çalışmaya katılım gösteren 935 sekizinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunda alt sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda toplamda 110 öğrenci geçerli, 183 öğrenci ise geçersiz metafor oluşturmuştur. Orta sosyo-ekonomik düzeyde 102 katılımcı geçerli metafor oluştururken 214 katılımcı geçersiz metafor oluşturmuştur. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda ise 111 katılımcı geçerli metafor oluştururken 215 katılımcı geçersiz metafor oluşturmuştur. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmaktaki temel amaç genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir, tam aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin, sosyal bilgiler 6 ve 7. sınıf öğretim programında yer alan beyin göçü kavramına yükledikleri anlamların betimlenmesine çalışılmıştır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak;

Mecazlar Yoluyla Veri Toplama Formu

Öğrencilerin beyin göçü kavramına ilişkin yükledikleri anlamlara ilişkin metaforları (mecaz) incelemek amacıyla çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan farklı çalışmalarda (Saban, 2004; 2008a; 2008b; 2009; Öztürk, 2007; Güven ve Güven, 2009; Aydın, 2010; Çepni, 2013; Kılcan, 2013; Kılcan ve Akbaba, 2013; Çetin ve Tırpancı, 2016; Kılcan, 2016; Kılcan ve Çakır, 2016; Kılcan, Çetin ve Güneş, 2016) mecazlar yoluyla veri toplama formu kullanılmıştır. Metafor bir şeyi veya bir fikri ona çok benzeyen niteliklere sahip başka bir şey ile genel olarak "gibi", "benzer" sözcüklerini kullanmadan istenen tanımlamayı yapmak, anlatıma anlam güzelliği ve kolaylığı katmak amacıyla kullanılan sözcük ya da sözcük kümesidir (Aydın, 2004). Metaforlar insanların algılarını ortaya çıkarmada kullanılabilecek yöntemlerden biridir. Bunun sebebi metaforların günlük yaşamın içerisinde olmasıdır. Bireyin bir kavrama, sözcüğe veya eyleme karşı ilk ve en derin algısını yansıtmaktadır. Bu nedenle kavram sistemimizin gündelik gerçekliklerimizi tanımlamakta merkezi bir rol oynar (Arslan ve Bayrakçı, 2006, s. 103; Lakoff ve Johnson, 2015; Morgan, 1998).

Doküman İncelemesi

Araştırmanın bir başka veri toplama aracı; metafor oluşturulan beyin göçü kavramıyla ilgili olarak öğrencilerin çizdikleri resim/karikatürlerden oluşan görsel dokümanlardır. Ersoy ve Türkkân (2010) görsel malzemelerin (karikatürlerin) öğrencilerin duygu ve düşüncelerini aktarabildiği, yorumlama ve çözüm üretme becerilerini ifade ettiğini, Ersoy (2010) ise, karikatürlerin özellikle sosyal içerikli değer ve kurallara yönelik kazanımlarda bir durum belirleme aracı olarak kullanılabileceğini aktarmaktadır.

2.2. Verilerin toplanması

Verilerin toplanması süreci “ön uygulama aşaması” ve “uygulama aşaması” şeklinde yapılmıştır.

Ön Uygulama Aşaması (Mart, 2016)

Araştırmanın tam olarak uygulanmaya başlamadan önce çalışmanın tamamını öğrencilerin ne kadar sürede yaptıklarının, sürenin yeterli olup olmadığının ve veri toplama araçlarının sağlıklı bir şekilde işleyip işlemediğini kontrol etmek amacıyla orta sosyo-ekonomik düzeydeki bir devlet okulunda 50 öğrenciye çalışma uygulanmıştır. Ön uygulama aşamasında öğrencilerin beyin göçü kavramına ilişkin oluşturdukları metafor formlarını ve oluşturdukları metafora bağlı olarak çizdikleri istenilen resim/karikatürleri tamamlama süreleri hakkında ön bilgi edinilmiştir. Çalışmayı tamamlama süreleri yaklaşık olarak bir ders saati olarak ayarlanmıştır.

Uygulama Aşaması (Nisan – Mayıs, 2016)

Araştırmanın uygulama aşamasında her bir öğrenciye, beyin göçü kavramıyla alakalı metafor formu dağıtılmıştır. Çalışmanın nasıl yapılacağını açıklamadan önce öğrencilere verilen formda yer alan yönerge okunarak araştırma konusunda bilgilenmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından sosyo-ekonomik düzeye ayrılarak öğrenciler tarafından ilgili kavrama ilişkin oluşturdukları metaforlar, gerekçeleri ve o gerekçeye ve kavrama uygun olarak çizdikleri resim/karikatürler bir alan uzmanı eşliğinde gözden geçirilmiş ve benzer resim/karikatür çizenler, farklı resim/karikatür çizenler ve hiç resim/karikatür çizmeyenler ayrılmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması: Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi insan davranışları üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkân tanıyan ve özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırma sonrasında elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması aşaması Saban (2009) ve Kılcan (2013)’dan yararlanılarak aşağıdaki gibi beş aşamada uygulanmıştır.

Kodlama ve Analiz Aşaması: Bu aşamada ilk olarak araştırmaya katılan katılımcıların ürettiği metaforlar Microsoft Excel programında alfabetik sıraya dizilerek bir liste oluşturulmuştur. Araştırmanın amacına göre katılımcıların oluşturdukları metaforlar incelenerek, metaforların belirgin bir şekilde ifade edilip edilmediğine bakılarak, her katılımcının formda dile getirdiği

metafor kodlanmıştır. Herhangi bir metaforun oluşturulmadığı formlar, metaforun yer aldığı ancak gerekçesi bulunmayan ve beyin göçü kavramının açıklamalarının yer aldığı formlar işaretlenmiştir. Metaforlar incelenerek beyin göç kavramıyla ilgili oluşturulan 612 form elenerek araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Örnek Metafor Derleme Aşaması: Bu aşamada katılımcıların yazdıkları metaforlar tekrar okunarak gözden geçirilmiştir. Bunun sonucunda; alt sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okuldan toplam 293 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların geliştirdikleri metaforlara bakıldığında toplam 110 geçerli metafor 183 ise geçersiz metafor geliştirilmiştir. Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okuldan toplam 316 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların geliştirdikleri metaforlara bakıldığında toplam 102 geçerli metafor 214 ise geçersiz metafor geliştirilmiştir. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okuldan toplam 326 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların geliştirdikleri metaforlara bakıldığında toplam 111 geçerli metafor 215 ise geçersiz metafor geliştirilmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması: Katılımcılar tarafından oluşturulan formlarda yer alan beyin göçü kavramına yönelik geliştirilen metaforlar, katılımcıların oluşturdukları metaforun gerekçesine incelenerek kategoriler oluşturulmuştur. Kategori oluşturmada ise uzman görüşüne başvurulmuştur. Katılımcıların formlarda verilen kavramlara yönelik geliştirdikleri metaforlar gerekçelerine göre; alt sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okuldan toplam 293 öğrenci çalışmaya katılmıştır ve katılımcıların geliştirdikleri 110 geçerli metafor incelenerek toplamda 7 kavramsal kategori oluşturulmuştur. Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okuldan toplam 316 öğrenci çalışmaya katılmıştır ve katılımcıların geliştirdikleri 102 geçerli metafor incelenerek toplamda 6 kavramsal kategori oluşturulmuştur. Üst sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okuldan toplam 326 öğrenci çalışmaya katılmıştır ve katılımcıların geliştirdikleri 111 geçerli metafor incelenerek toplamda 7 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Geçerlilik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Araştırmanın geçerliği ve güvenirliliği sağlamak amacıyla araştırmada gerçekleştirilen kavramsal kategorilerin içerisinde yer alan metaforların, söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini belirlemek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından meydana getirilen katılımcılara ait metafor listeleri ve kavramsal kategorileri içeren listeler uzman eşliğinde incelenmiştir. Daha sonra uzmanın yaptığı eşleştirmeler ile araştırmacının oluşturduğu kategoriler karşılaştırılarak uygunluğu incelenmiştir. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları belirlenerek araştırmanın güvenirliliği, Miles ve Huberman (1994)'ın formülü (Görüş Birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır

Verilerin Bilgisayar ortamına aktarılması aşaması: Katılımcıların beyin göçü kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar kategorilere ayrıldıktan sonra, bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bu aşamadan sonra ise metaforları ve metaforların buldukları kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Bu hesaplama tabloları ile birlikte oluşturulan metafor kategorilerini açıklamak için katılımcılar tarafından metaforun oluşturulma gerekçesini belirten ifadelerden yüksek frekansa sahip olanları temsil edenler aynen alınarak ("..." tırnak içinde) bulgular kısmına aktarılmıştır. Bu aşamalarda katılımcılara ait kodlamalar (Ü2, O1, A5) kullanılmıştır. Aktarılan ifadelerin sonrasında o katılımcı tarafından çizilmiş daha önceden elemeye tabi tutulmuş resim/karikatürler, hem katılımcının oluşturduğu metaforu hem de bu metafora ait gerekçeyi desteklemesi açısından bulgular kısmına yerleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına ve alt amaçlarına ilişkin analiz sonuçlarına dayanan bulgular ve elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Alt Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Araştırmanın bu bölümünde alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların “beyin göçü” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların frekansları ve yüzdelik dilimleri verilmiştir.

Tablo 1: Alt Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Altın Yumurtlayan Tavuğun Kaybedilmesi	1	0,90	39	Karga	1	0,90
2	Altın	3	2,70	40	Kayan Bir Yıldız	1	0,90
3	Anahtar	1	0,90	41	Kaybolmuş Bir Çocuk	1	0,90
4	Arabanın Motoru	1	0,90	42	Kırılan Bir Kalem	1	0,90
5	Aşk Arayan İnsan	1	0,90	43	Kitap	1	0,90
6	Aşk	1	0,90	44	Kola	1	0,90
7	Aydınlık Bir Işık	1	0,90	45	Kollar	1	0,90
8	Bacaklar	1	0,90	46	Kuş	3	2,70
9	Balıklar	1	0,90	47	Kuşlar	5	4,50
10	Bardaktaki Su	1	0,90	48	Kutup Ayısı	1	0,90
11	Besin	1	0,90	49	Leylek	5	4,50
12	Beyin	1	0,90	50	Leylekler	2	1,80
13	Bilgisayar	1	0,90	51	Liman	1	0,90
14	Bir Kişinin Tayininin Çıkması	1	0,90	52	Madalya	1	0,90
15	Boşa Harcanan Para	1	0,90	53	Maden	1	0,90
16	Çalınmış Elmas	1	0,90	54	Mücevher	1	0,90
17	Çalışmayan Bir Oyuncak	1	0,90	55	Mürekkebi Akan Bir Kalem	1	0,90
18	Çatlamış Bir Bardak	1	0,90	56	Nehir	1	0,90
19	Çiçek	2	1,80	57	Organ	2	1,80
20	Değerli Kitabı Birine Vermek	1	0,90	58	Orman	2	1,85

21	Denizde Yaşayan Bir Canlının Okyanusa Gitmesi	1	0,90	59	Öğretmen	1	0,90
22	Diyet Programı	1	0,90	60	Para	1	0,90
23	Duygular	1	0,90	61	Renksiz Bir Resim	2	1,80
24	Dünyanın Çekirdeği	1	0,90	62	Saat	1	0,90
25	Gizli Kutu	1	0,90	63	Sağlık	1	0,90
26	Göçmen Kuşlar	3	1,80	64	Samanlıkta İğne Aramak	1	0,90
27	Gökten Kayan Bir Yıldız	1	0,90	65	Sanat	1	0,90
28	Güneş	2	1,80	66	Sarraf Olmayan Kişinin Elindeki Altın	1	0,90
29	Hayata Yeni Bir Sayfa Açmak	1	0,90	67	Sevgi	1	0,90
30	Hayvanlar	1	0,90	68	Su	3	2,70
31	Hazine	2	1,80	69	Tayin Çıkması	1	0,90
32	İçi Kitaplarla Dolu Bir Valiz	1	0,90	70	Taze Fidanları Koparmak	1	0,90
33	İhracat Edilen Bir Eşya	1	0,90	71	Uçan Kuş	1	0,90
34	İnsanın Böbreğini Kaybetmesi	1	0,90	72	Uçlu Kalem	1	0,90
35	İskelet	1	0,90	73	Yanmış Orman	1	0,90
36	Kalp Ritmi	1	0,90	74	Yılanların Mevsim Değişikliğinde Derisini Değiştirmesi	1	0,90
37	Kalp	11	9,90	75	Zaman	1	0,90
38	Kanadı Kırılmış Kuş	1	0,90	76	Zebra	2	1,80
Toplam						110	100

Tablo 1 incelendiğinde alt sosyo-ekonomik seviyelerdeki katılımcılar “beyin göçü” kavramına yönelik 76 adet metafor geliştirmişlerdir. Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (61) yalnızca bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 15 metafor ise 2-10 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1,44 olarak hesaplanmıştır. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en sık kullanılanlar arasında “kalp” (f:11), “kuşlar” (f:5), “leylek” (f:5), “altın” (f:3) ve “su” (f:3) gelmektedir.

3.2. Alt Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Araştırmanın bu bölümünde alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların “beyin göçü” kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar ve kategorileri incelenmiştir.

Tablo 2: Alt Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	İyi Bir Yaşam	Arabanın Motoru, Aşk Arayan İnsan, Balıklar, Bardaktaki Su, Besin, Bir Kişinin Tayininin Çıkması, Çiçek, Denizde Yaşayan Bir Canlının Okyanusa Gitmesi, Diyet Programı, Dünyanın Çekirdeği, Göçmen Kuşlar, Güneş, Hayata Yeni Bir Sayfa Açmak, Hayvanlar, İskelet, Kola, Kalp Ritmi, Kalp, Kanadı Kırılmış Kuş, Karga, Kaybolmuş Bir Çocuk, Kollar, Kuş, Kuşlar, Kutup Ayısı, Leylek, Leylekler, Nehir, Organ, Orman, Öğretmen, Sanat, Sevgi, Su, Tayin Çıkması, Uçan Kuş, Zebra	37	63
2	Değerli Olanı Kaybetmek	Altın Yumurtlayan Tavuğun Kaybedilmesi, Altın, Anahtar, Boşa Harcanan Para, Çalınmış Elmas, Çatlamış Bir Bardak, Çiçek, Değerli Kitabı Birine Vermek, Gökten Kayan Bir Yıldız, Hazine, İçi Kitaplarla Dolu Valiz, İhracat Edilen Bir Eşya, İnsanın Böbreğini Kaybetmesi, Kayan Bir Yıldız, Kırılan Bir Kalem, Kola, Liman, Maden, Mücevher, Mürekkebi Akan Bir Kalem, Para, Rensiz Bir Resim, Sağlık, Sarraf Olmayan Birinin Elindeki Altın, Taze Fidanları Koparmak, Yanmış Orman	26	29
3	Değerli Olmak	Altın, Duygular, Güneş, Madalya, Zaman	5	5
4	Olmazsa Olmaz	Bacaklar, Beyin, Kitap Orman, Uçlu Kalem	5	5
5	Katkı Sağlamak	Aydınlık Bir Işık, Çalışmayan Bir Oyuncak, Saat	3	3
6	Keşfedilmek	Aşk, Gizli Kutu, Samanlıktaki İğne Aramak	3	3
7	Kendini Geliştirmek	Bilgisayar, Yılanların Mevsim Değişikliğinde Derisini Değiştirmesi	2	2

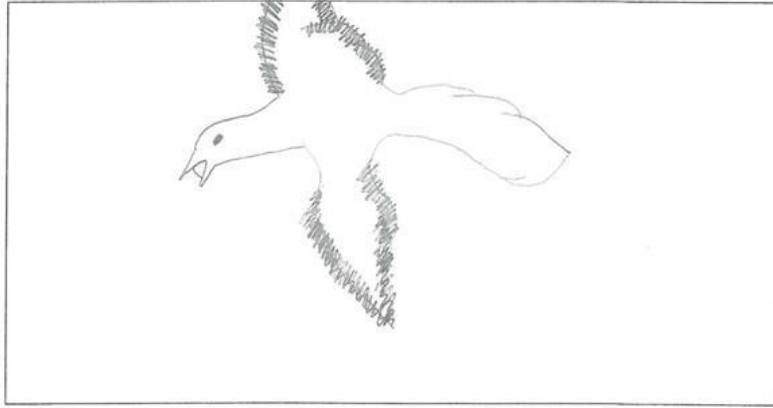
Tablo 2 incelendiğinde alt sosyo-ekonomik seviyelerdeki katılımcıların “beyin göçü” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri açısından 7 kavramsal kategori içerisinde toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar doğrultusunda metaforun kaynağını (gerekçesini) oluşturan düşünce kapsamında gruplandırılmıştır.

Kategori 1: İyi Bir Yaşam

Tablo 2 incelendiğinde “iyi bir yaşam” kategorisinde toplam 37 metafor 63 katılımcı (%56,70) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına

bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “kalp” (f:9), “leylek” (f:4) ve “kuşlar” (f:4) ‘dır. Aşağıda katılımcıların “iyi bir yaşam” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

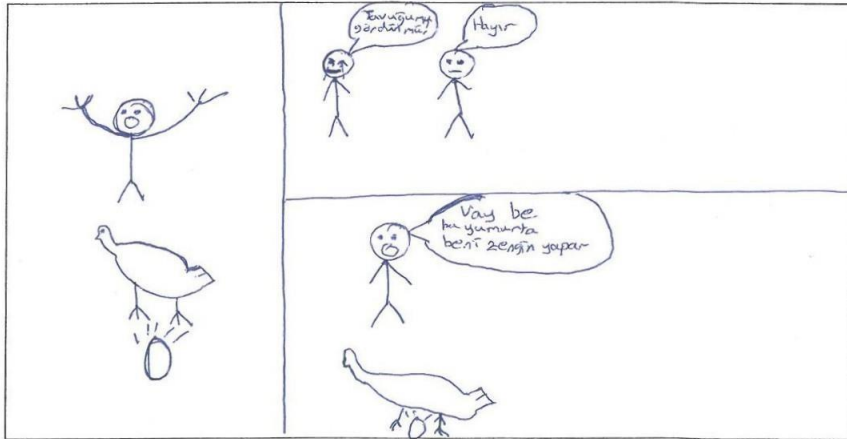
Şekil 1. A,23 kodlu katılımcıya ait “göçmen kuşlar” görseli

“Beyin göçü göçmen kuşlar gibidir. Göçmen kuşlar özgür oldukları, iyi bir yaşam sürebilecekleri yerlere giderek yaşamlarını devam ettirirler. Uzman insanlarda özgürce bilim yapabilecekleri, daha iyi şartlarla yaşamını devam ettirebilecekleri ülkelere göç ederler.”(A,23)

Kategori 2: Değerli Olanı Kaybetmek

Tablo 2 incelendiğinde “değerli olanı kaybetmek” kategorisinde toplam 26 metafor 29 katılımcı (%26,10) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “altın” (f:2), “hazine” (f:2) ve “renksiz bir resim” (f:2) ‘dir. Aşağıda katılımcıların “değerli olanı kaybetmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

Şekil 2. A,88 katılımcıya ait “altın yumurtlayan tavuğun kaybedilmesi” görseli.

“Beyin göçü altın yumurtlayan tavuğun kaybedilmesi gibidir. Çünkü; bizi diğer ülkelerin gelişmişlik seviyesine ulaştırabilecek alanında uzman kişiler altın değerindedir. Bunların ülkesi için geliştirdikleri düşünceler altın değerindedir. Bu insanların kaybedilmesi o ülke için büyük bir kayıptır.(A,88)”

“Beyin göçü gökten kayan bir yıldız gibidir. Çünkü; ülkemizde eğitimini tamamlayan, uzman insanlar bir yıldız gibidirler ve yaşadığı ülkeye aydınlık verirler. Bu insanların ülkemizden ayrılarak başka bir ülkeye gitmesi ülke için büyük kayıptır.(A,33)”

Kategori 3: Değerli Olmak

Tablo 2 incelendiğinde “değerli olmak” kategorisinde toplam 5 metafor 5 katılımcı (%4,50) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Değerli olmak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “değerli olmak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

Şekil 3. A,55 katılımcıya ait “altın” görseli

“Beyin göçü altın gibidir. Çünkü; altın değerli bir madendir. Bir ülke için en değerli madenlerden biridir. Çalışkan, alanında donanımlı insanlarda bir ülke için kıymetlidirler. Altının kaybedilmesi nasıl üzücü bir durumsa bu insanların da ülkeden ayrılması o kadar üzücü bir durumdur. (A,55)”

Kategori 4: Olmazsa Olmaz

Tablo 2 incelendiğinde “olmazsa olmaz” kategorisinde toplam 5 metafor 5 katılımcı (%4,50) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Olmazsa olmaz” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “olmazsa olmaz” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü beyin gibidir. Çünkü; beynimiz vücudumuzun kontrol merkezidir. Bütün vücudumuzun koordineli olarak çalışmasını sağlayan tek organdır ve olmadan hayatımıza devam edemeyiz. Alanında uzman bireylerde ülkemiz için önemlidir. Bu insanlar olmadan ülke gelişemez, ayakta kalamaz. (A,33)”

Kategori 5: Katkı Sağlamak

Tablo 2 incelendiğinde “katkı sağlamak” kategorisinde toplam 3 metafor 3 katılımcı (%2,70) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Katkı sağlamak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “katkı sağlamak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü akrep ve yelkovanı arızalı saat gibidir. Çünkü; Saat tek başına bir şeye yaramaz. Ne kadar pahalı, donanımlı olursa olsun yelkovanı ve akrebi arızalı bir saat işlevini yerine getiremez. Bunlar saatle bir bütündür. Bir ülkede uzman, alanında yetkin insanlar olmadan ilerleyemez, kalkınması yavaş olur. İşlevini tam olarak yerine getiremez. (A,22)”

Kategori 6: Keşfedilmek

Tablo 2 incelendiğinde “keşfedilmek” kategorisinde toplam 3 metafor 3 katılımcı (%2,70) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Keşfedilmek” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “keşfedilmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü gizli bir kutu gibidir. Çünkü; bir ülkede uzman insanlar kendilerini geliştirebilecekleri yeterli imkanlara sahip değilse gizli bir kutu gibi ortadan kaybolurlar. Bu insanlar başka ülkeler tarafından keşfedilirler ve o ülkeye katkı sağlamak amacıyla kıymetlerini bilen ülkeyi tercih ederler.(A,104)”

Kategori 7: Kendini Geliştirmek

Tablo 2 incelendiğinde “kendini geliştirmek” kategorisinde toplam 2 metafor 2 katılımcı (%1,80) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Kendini geliştirmek” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “kendini geliştirmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü yılanların deri değiştirmesi gibidir. Çünkü; yılanlar deri değiştirdiği zaman kendilerini yeniler ve daha da güçlenirler. Bir ülkede yetişen uzman insanlar ise kendilerini yenilemek, iyi bir yaşam standardı sağlamak amacıyla başka bir ülkeye giderek kendilerini geliştiriyorlar. (A,44)”

3.3. Orta Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıları “Beyin Göçü” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Araştırmanın bu bölümünde orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların “beyin göçü” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların frekansları ve yüzdelik dilimleri verilmiştir.

Tablo 3- : Orta Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıları “Beyin Göçü” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Ağacın Verdiği Meyvelerin Koparılması	1	0,98	43	Kayan Yıldızlar	1	0,98
2	Ağaç	1	0,98	44	Kayıp Olan Ve Bulunamayan Eşya	1	0,98
3	Ağaçlar	1	0,98	45	Kışın Ormanın Hali	1	0,98
4	Akarsu	2	1,96	46	Kuş Sürüsü	1	0,98
5	Akciğer	1	0,98	47	Kuş	2	1,96
6	Altın	1	0,98	48	Kuşlar	7	6,86
7	Anne Ve Baba	1	0,98	49	Kuşların Göçü	2	1,96
8	Arabanın Motoru	1	0,98	50	Kutup Ayıları	1	0,98
9	Arda Turan	1	0,98	51	Leylekler	2	1,96
10	Arı	1	0,98	52	Madalya	1	0,98
11	Aşk	1	0,98	53	Martı	1	0,98
12	Balığın Göçü	1	0,98	54	Martılar	1	1,96

13	Balık83	2	1,96	55	Mutluluk	1	0,98
14	Bencil İnsanlar	1	0,98	56	Mücevher	1	0,98
15	Bir Haber Kanalı	1	0,98	57	Oksijen	1	0,98
16	Bir İnsanın Mutluluğu ve Mutsuzluğu	1	0,98	58	Ormandaki Yalnız Bir Ağaç	1	0,98
17	Bir Sürünün Çobanı	1	0,98	59	Orta Asya Türklerinin Anadolu'ya Gelişi	1	0,98
18	Bitler	1	0,98	60	Öğrencinin Sınav Notu	1	0,98
19	Böbrek	1	0,98	61	Robotlar	1	0,98
20	Büyük Beyinlerin Yuvasından Uçuşları	1	0,98	62	Saçın Rüzgârda Savrulması	1	1,96
21	Ceylan	1	0,98	63	Sahte Dost	1	0,98
22	Çiçeğe Verile Su	1	0,98	64	Saksı	1	0,98
23	Çiçek	1	0,98	65	Soğuk Günde Hırkasını Kaybetmek	1	0,98
24	Doğadaki Bitkiler	1	0,98	66	Sonbaharda Yaprakları Dökülen Ağaç	1	0,98
25	Doğal Seçilim	1	0,98	67	Su Arayan Bir Ağaç	1	0,98
26	Elmas	1	0,98	68	Su	2	1,96
27	Erozyon	1	0,98	69	Tarihi Eser	1	0,98
28	Futbolcu	1	0,98	70	Taşınmak	1	0,98
29	Göçmen Kuş	1	0,98	71	Transfer	1	0,98
30	Göçmen Kuşlar	4	3,92	72	Tutulmuş Balığın Denize Geri Atılması	1	0,98
31	Güneş	1	0,98	73	Tüccar	1	0,98
32	Güneşle Aynı Yer Değişimi	1	0,98	74	Uçaklar	1	0,98
33	Hayvanlar	3	2,94	75	Uçurtma	1	0,98
34	Hücre	1	0,98	76	Vitamin	1	0,98
35	İhanet	1	0,98	77	Vücuttaki Organlarımız	1	0,98
36	İnternet	1	0,98	78	Yağan Yağmur	1	0,98
37	Kalp	1	0,98	79	Yağmur	1	0,98
38	Kanadı Kırılan Kuş	1	0,98	80	Yazmayı Öğrenmek	1	0,98
39	Kaplumbağa	1	0,98	81	Yeni Bir Eve Taşınmak	1	0,98
40	Kara hindi Bağlar	1	0,98	82	Yeri Değişen Saksı	1	0,98
41	Karınca	2	1,96	83	Yunan Mitolojisi	1	0,98
42	Kartal	1	0,98	84	Zor Bulunan Saç Boyası	1	0,98
Toplam						102	100

Tablo 3 incelendiğinde orta sosyo-ekonomik seviyelerdeki katılımcılar “beyin göçü” kavramına yönelik 84 adet metafor geliştirmişlerdir. Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (74) yalnızca bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 10 metafor ise 2-7 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama

katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1,21 olarak hesaplanmıştır. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en sık kullanılanlar arasında “kuşlar” (f:7), “göçmen kuşlar” (f:4) ve “hayvanlar” (f:3) gelmektedir.

3.4. Orta Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Araştırmanın bu bölümünde orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların “beyin göçü” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri incelenmiştir.

Tablo 4: Orta Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	İyi Bir Yaşam	Ağaçlar, Akarsu, Akciğer, Anne Ve Baba, Arabanın Motoru, Balığın Göçü, Balık, Bir İnsanın Mutluluğu ve Mutsuzluğu, Bir Sürünün Çobanı, Bitler, Böbrek, Ceylan, Çiçeğe Verilen Su, Doğadaki Bitkiler, Göçmen Kuş, Göçmen Kuşlar, Güneş, Hayvanlar, Kalp, Kanadı Kırılan Kuş, Kara Hindi Bağlar, Karınca, Kuş Sürüsü, Kuş, Kuşlar, Kuşların Göçü, Kutup Ayıları, Leylekler, Martı, Martılar, Mutluluk, Oksijen, Orta Asya Türklerinin Anadolu'ya Gelişi, Saçın Rüzgârda Savrulması, Su Arayan Bir Ağaç, Su, Taşınmak, Transfer, Uçurtma, Vitamin, Yeri Değişen Saksı	41	64
2	Değerli Olanı Kaybetmek ve Yalnız Kalmak	Ağacın Verdiği Meyvelerin Koparılması, Altın, Aşk, Erozyon, Güneşle Ayın Yer Değişimi, Kaplumbağa, Kayan Yıldızlar, Kayıp Olan ve Bulunamayan Eşya, Mücevher, Öğrencinin Sınav Notu, Soğuk Günde Hırkasını Kaybetmek, Su, Vücuttaki Organlarımız, Ormandaki Yalnız Bir Ağaç	14	14
3	Kendini Geliştirmek	Akarsu, Arda Turan, Arı, Doğal Seçilim, Futbolcu, İnternet, Tüccar, Yazmayı Öğrenmek	8	8
4	Değerli Olmak	Ağaç, Çiçek, Elmas, Hücre, Madalya, Robotlar, Tarihi Eser, Yunan Mitolojisi,	8	8
5	Katkı Sağlamak	Bir Haber Kanalı, Saksı, Yağan Yağmur, Yağmur, Zor Bulunan Saç Boyası	5	5
6	İhanet Etmek	Bencil İnsanlar, İhanet, Sahte Dost	3	3

Tablo 4 incelendiğinde orta sosyo-ekonomik seviyedeki katılımcıların “beyin göçü” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri açısından 6 kavramsal kategori içerisinde toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar doğrultusunda metaforun kaynağını (gerekçesini) oluşturan düşünce kapsamında gruplandırılmıştır.

Kategori 1: İyi Bir Yaşam

Tablo 4 incelendiğinde “iyi bir yaşam” kategorisinde toplam 41 metafor 64 katılımcı (%62,72) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “göçmen kuşlar” (f:3) ve “kuşlar” (f:3) ‘dır. Aşağıda

katılımcıların “iyi bir yaşam” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü çiçek gibidir. Çünkü; çiçekler güneşli ortamlarda açarlar, kendilerini yenilerler. Güneşsiz bir ortamda ise solarlar. Bilim insanları da kendilerini geliştirebilecekleri daha iyi olanaklara sahip yerlerde yaşamak isterler. Ülkesi bunun için yeterli değilse başka bir ülkeye giderek o ülkeye katkı sağlarlar. (O,124)”

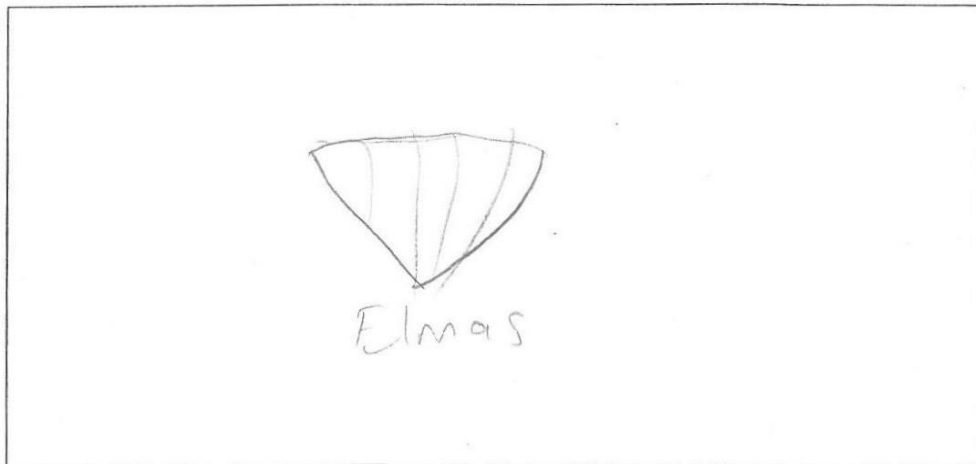

Şekil 4. O,124 katılımcıya ait “çiçek” görseli

Kategori 2: Değerli Olanı Kaybetmek ve Yalnız Kalmak

Tablo 4 incelendiğinde “değerli olanı kaybetmek ve yalnız kalmak” kategorisinde toplam 13 metafor 13 katılımcı (%13,72) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Değerli olanı kaybetmek ve yalnız kalmak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “değerli olanı kaybetmek ve yalnız kalmak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü elmas gibidir. Çünkü; elmas değerli bir madendir. Zenginlik, güç simgesidir ve onu kaybetmek istemeyiz. Ülkemizde yetişen bilim insanları da bizler için değerlidir. Ülkeye güç, kuvvet katar ve daha ileri seviyelere yükselmesi için çalışır.”(O,106)

Şekil 5. O,106 katılımcıya ait “elmas” görseli

Kategori 3: Kendini Geliştirmek

Tablo 4 incelendiğinde “kendini geliştirmek” kategorisinde toplam 8 metafor 8 katılımcı (%7,84) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Kendini geliştirmek” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “kendini geliştirmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü futbolcu gibidir. Çünkü; futbolcular kendilerini geliştirmek daha iyi şartlarda yaşamak amacıyla yaşadığı ülkeden ayrılabilirler. (O,39)”

Kategori 4: Değerli Olmak

Tablo 4 incelendiğinde “değerli olmak” kategorisinde toplam 8 metafor 8 katılımcı (%7,84) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Değerli olmak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “değerli olmak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü madalya gibidir. Çünkü; madalya sporcular için değerlidir. Madalya kazanmak ülke içinde önemlidir. O ülkenin ilerlediğini gösterir. Bilim insanları da ülkemiz için önemlidir ve değerlidir. Onları kaybetmemeli ve onlara gereken değeri fazlasıyla vermeliyiz. (O,108)”

Kategori 5: Katkı Sağlamak

Tablo 4 incelendiğinde “katkı sağlamak” kategorisinde toplam 5 metafor 5 katılımcı (%4,90) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Katkı sağlamak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “katkı sağlamak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü yağmur gibidir. Çünkü; yağmur ormana hayat verir. Ormanın gelişmesini, büyümesini sağlar. Yağmurun yağmaması orman için iyi değildir. Çünkü kendini yenileyemez, gelişemez. Bilim insanları da ülkesi için önemlidir. Ülke yeterli olanaklara sahip ise bilim insanı kendini geliştirir ülkesi için katkı sağlar. Eğer olanaklar yetersiz ise başka ülkelere giderek kendini yetiştirebilir. (O,53)”

Kategori 6: İhanet Etmek

Tablo 4 incelendiğinde “ihamet etmek” kategorisinde toplam 3 metafor 3 katılımcı (%2,94) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “İhanet etmek” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “ihamet etmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü sahte dost gibidir. Çünkü; sahte dost her zaman yanında olmaz. Senin iyi olmanı istemez. Ülkesinde eğitimini tamamlayarak başka bir ülkeye de yaşayan, o ülkeye katkı sağlayan bilim insanları sahte dost gibidir.(O,65)”

3.5. Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıları “Beyin Göçü” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Araştırmanın bu bölümünde üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların “beyin göçü” kavramına yönelik geliştirdikleri metaforların frekansları ve yüzdelik dilimleri verilmiştir.

Tablo 5: Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıları “Beyin Göçü” Kavramına Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra No	Metafor	(f)	%	Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Aç Olan Hayvanların Şehre İnmesi	1	0,90	42	Köylülerin Şehire Göç Etmesi	1	0,90
2	Ağaç	2	1,80	43	Kraliçe Arı	1	0,90
3	Aldığın Hediyeği Başkasına Vermek	1	0,90	44	Kurak Bir Toprak	1	0,90
4	Araba	1	0,90	45	Kuş	4	3,60
5	Aşk	2	1,80	46	Kuşlar	15	13,5
6	Ateş	1	0,90	47	Leylek	1	0,90
7	Ayçiçeği	1	0,90	48	Leylekler	3	2,70
8	Aziz Sancar	2	1,80	49	Leyleklerin Göçü	1	0,90
9	Bahar Geldiğinde Çiçeklerin Açması	1	0,90	50	Mağarada Saklanmış Bir Mücevherin Kaybolması	1	0,90
10	Balıklar	1	0,90	51	Martılar	1	0,90
11	Batan Gemiden Kaçan Fareler	1	0,90	52	Meyve Verecek Ağacı Kökünden Söküp Başka Yere Dikmek	1	0,90
12	Bir Baharatın Yemeğe Lezzet Katması	1	0,90	53	Meyve	1	0,90
13	Bir Evden Başka Eve Taşınmak	1	0,90	54	Meyvenin İhracat Edilmesi	1	0,90
14	Bir Tırtılın Kelebeğe Dönüşmesi	1	0,90	55	Musluktan Akan Su	1	0,90
15	Bir Ülkenin Önde Gelen İnsanını Kaybetmesi	1	0,90	56	Müzik Tarzını Değiştirmiş Bir İnsan	1	0,90
16	Çiçeğin Tohumu	1	0,90	57	Müzik	1	0,90
17	Çocuğun Elinden Kaçan Balon	1	0,90	58	Oyuncu Transferi	1	0,90
18	Çöp kutusu	1	0,90	59	Parıltısı Görünmeyen Yıldız	1	0,90
19	Değer Kaybetmek	1	0,90	60	Polen Hücreleri	1	0,90
20	Denizden Çıkarılan İnci	1	0,90	61	Ruhun Beden Değiştirmesi	1	0,90
21	Developmanlar	1	0,90	62	Ruhun Bedenden Ayrılması	1	0,90
22	Düşman	2	1,80	63	Ruhun Bedenden Çıkması	1	0,90
23	Elimizdeki Değerleri Kaybetmek	1	0,90	64	Rüzgâr	1	0,90
24	Elmas	1	0,90	65	Saksıda Bir Fidanken Ormanda Ağaç Olmak	1	0,90

25	Evden Kaçan Bir Çocuk	1	0,90	66	Sinirlerin Birbirine Aktardığı Bilgiler	1	0,90
26	Fırsatları Değerlendirmek	1	0,90	67	Sokaktaki Güvercin	1	0,90
27	Göçmen Kuşlar	6	5,40	68	Sonbaharda Dökülen Yapraklar	1	0,90
28	Güçsüz Kalmak	1	0,90	69	Su	1	0,90
29	Hayvanlar	1	0,90	70	Susuz Toprak	1	0,90
30	Hayvanların Göçü	1	0,90	71	Taşınmak	1	0,90
31	Hazine	1	0,90	72	Teknoloji	1	0,90
32	Heyelan	1	0,90	73	Tohum	1	0,90
33	Hücre	1	0,90	74	Toprak Kayması	2	1,80
34	İnsanların Taşınması	1	0,90	75	Tsunami	1	0,90
35	Kaçan Bir Fırsat	1	0,90	76	Tuşları Bozulan Bir Bilgisayar	1	0,90
36	Kalp	1	0,90	77	Umut Işığı	1	0,90
37	Karınca	1	0,90	78	Yalnızlık	1	0,90
38	Kas Gücü	1	0,90	79	Yaprak	1	0,90
39	Kayan Yıldızlar	1	0,90	80	Yeşerdikten Sonra Koparılan Bir Çiçek	1	0,90
40	Kayıp Arıyor İlanı	1	0,90	81	Zaman	1	0,90
41	Kendini Geliştirmek	1	0,90	82	Zamanı Kaybetmek	1	0,90
Toplam						111	100

Tablo 5 incelendiğinde üst sosyo-ekonomik seviyelerdeki katılımcılar “beyin göçü” kavramına yönelik 82 adet metafor geliştirmişlerdir. Katılımcılar tarafından geliştirilen metaforların yarısından fazlası (73) yalnızca bir katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 9 metafor ise 2-15 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 1,35 olarak hesaplanmıştır. Bu kavrama ilişkin metaforların frekans dağılımı incelendiğinde en sık kullanılanlar arasında “kuşlar” (f:15), “göçmen kuşlar” (f:6) ve “leylekler” (f:3) gelmektedir.

3.6. Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Araştırmanın bu bölümünde üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların “beyin göçü” kavramına ilişkin oluşturdukları metafor kategorileri incelenmiştir.

Tablo 6: Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki Katılımcıların “Beyin Göçü” Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	İyi Bir Yaşam	Aç Olan Hayvanların Şehre İnmesi, Araba, Ayçiçeği, Bahar Geldiğinde Çiçeklerin Açması, Balıklar, Bir Evden Başka Eve Taşınmak, Göçmen Kuşlar, Hayvanlar, Hayvanların Göçü, İnsanların Taşınması, Kalp, Köylülerin Şehire Göç Etmesi, Kraliçe Arı, Kuş, Kuşlar, Lylekler, Lyleklerin Göçü,	41	50

		Martılar, ,Müzik, Ruhun Beden Değiştirmesi, Ruhun Bedenden Çıkması, Rüzgâr, Sokaktaki Güvercin, Taşınmak, Tsunami		
2	Değerli Olanı Kaybetmek	Ağaç, Aldığın Hediyeği Başkasına Vermek, Aşk, Ateş, Batan Gemiden Kaçan Fareler, Bir Ülkenin Önde Gelen İnsanını Kaybetmesi, Çocuğun Elinden Kaçan Balon, Çöp kutusu, Değer Kaybetmek, Denizden Çıkarılan İnci, Elimizdeki Değerleri Kaybetmek, Güçsüz Kalmak, Heyelan, Kayan Yıldızlar, Kayıp Aranıyor İlanı, Kurak Bir Toprak, Mağarada Saklanmış Bir Mücevherin Kaybolması, Meyve Verecek Ağacı Kökünden Söküp Başka Yere Dikmek, Meyve, Meyvenin İhracat Edilmesi, Musluktan Akan Su, Oyuncu Transferi, Ruhun Bedenden Ayrılması, Sonbaharda Dökülen Yapraklar, Su, Toprak Kayması, Tuşları Bozulan Bir Bilgisayar, Yalnızlık, Yeşerdikten Sonra Koparılan Bir Çiçek, Zaman, Zamani Kaybetmek	31	33
3	Kendini Geliştirmek	Aziz Sancar, Bir Tırtılın Kelebeğe Dönüşmesi, Çiçeğin Tohumu, Developmanlar, Evden Kaçan Bir Çocuk, Fırsatları Değerlendirmek, Kaçan Bir Fırsat, Karınca, Kas Gücü, Kendini Geliştirmek, Müzik Tarzını Değiştirmiş Bir İnsan, Saksıda Bir Fidanken Ormanda Ağaç Olmak, Umut Işığı, Yaprak	14	15
4	Katkı Sağlamak	Ağaç, Bir Baharatın Yemeğe Lezzet Katması, Parıltısı Örlülmeyen Yıldız, Polen Hücreleri, Sınırların Birbirine Aktardığı Bilgiler, Teknoloji, Tohum	7	7
5	Yalnız Kalmak	Elmas, Hazine	2	2
6	Olmazsa Olmaz	Hücre, Susuz Toprak	2	2
7	İhanet Etmek	Düşman	1	2

Tablo 6 incelendiğinde üst sosyo-ekonomik seviyelerdeki katılımcıların “beyin göçü” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri açısından 7 kavramsal kategori içerisinde toplanmıştır. Her metafor katılımcıların yaptıkları açıklamalar doğrultusunda metaforun kaynağını (gerekçesini) oluşturan düşünce kapsamında gruplandırılmıştır.

Kategori 1: İyi Bir Yaşam

Tablo 6 incelendiğinde “iyi bir yaşam” kategorisinde toplam 41 metafor 50 katılımcı (%45) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına

bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “kuşlar” (f:15) ve “göçmen kuşlar” (f:6) ve “kuşlar” (f:4)’dür. Aşağıda katılımcıların “iyi bir yaşam” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü ayçiçeği gibidir. Çünkü; ayçiçeği güneşin olduğu yöne dönerler ve güneş sayesinde büyür ve gelişirler. Eğer güneş o imkânı sağlamazsa solar ve ölürler. Bilim insanları da yeterli imkânlar var ise kendilerini geliştirebilecekleri o ülkede yaşarlar ve kendilerini daha da ilerletirler. Eğer imkânlardan yoksun bir ülke ise oradan ayrılarak iyi bir yaşam sürebilecekleri ülkelere yerleşirler. (Ü, 26)”

Kategori 2: Değerli Olanı Kaybetmek

Tablo 6 incelendiğinde “değerli olanı kaybetmek” kategorisinde toplam 31 metafor 33 katılımcı (%29,70) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılanlar arasında “aşk” (f:2) ve “toprak kayması” (f:2)’dir. Aşağıda katılımcıların “değerli olanı kaybetmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü pırıl pırıl paylayan bir yıldızın kayması gibidir. Çünkü; bir ülkenin yetiştirdiği nitelikli insanlar bazen kendi ülkesine fayda sağlamayarak başka ülkelere göç ediyorlar. Pırıl pırıl parlayan alanında uzman insanlar başka ülkelere kayıyorlar.(Ü,32)”

Kategori 3: Kendini Geliştirmek

Tablo 6 incelendiğinde “kendini geliştirmek” kategorisinde toplam 14 metafor 15 katılımcı (%13,50) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan metaforların frekanslarına bakıldığında en sık kullanılan metafor “Aziz Sancar” (f:2)’dir. Aşağıda katılımcıların “kendini geliştirmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

Şekil 6. Ü,54 katılımcıya ait “saksıda bir fidanken ormanda ağaç olmak” görseli

“Beyin göçü saksıda bir fidanken ormanda ağaç olmak gibidir. Çünkü; bilim insanlarının kendi ülkesindeki imkanlar onlara yeterli gelmediğinden başka bir ülkeye göç ederek orada kendini daha fazla geliştirebilir. Tıpkı saksıdaki fidanın kendini çok fazla büyütemeyip ormanda ağaca dönüşmesi gibi...(Ü,54)

Kategori 4: Katkı Sağlamak

Tablo 6 incelendiğinde “katkı sağlamak” kategorisinde toplam 7 metafor 7 katılımcı (%6,30) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Katkı sağlamak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği

görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “katkı sağlamak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

Şekil 7. Ü,3 katılımcıya ait “yalnız kalan insan” görseli

“Beyin göçü ağaç gibidir. Çünkü; ağaç yetiştirirsen ve ona iyi bakarsan meyvesini verir. O ağaçtan fayda sağlarsın. Alanında uzman, nitelikli insanlara da imkânlar sağlandığında o ülke için daha faydalı olur ve ülkesinden ayrılmaz. Vatanına, milletine fayda sağlar, ülkesi için çalışır.(Ü,5)”

Kategori 5: Yalnız Kalmak

Tablo 6 incelendiğinde “yalnız kalmak” kategorisinde toplam 2 metafor 2 katılımcı (%1,80) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “Yalnız kalmak” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “yalnız kalmak” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü yalnız kalan insan gibidir. Çünkü; bilim insanları ülkelerinden ayrıldıklarında yalnız kalırlar. Vatanından ayrılarak yeni bir ülkeye giderler ve oraya uyum sağlayana kadar yalnızlık çekerler.(Ü,3)”

Kategori 6: Olmazsa Olmaz

Tablo 6 incelendiğinde “olmazsa olmaz” kategorisinde toplam 2 metafor 2 katılımcı (%1,80) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. “olmazsa olmaz” kategorisinde bulunan metaforların frekans dağılımlarına bakıldığında her bir metaforun bir katılımcı tarafından temsil edildiği görülmektedir. Aşağıda katılımcıların “olmazsa olmaz” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

Kategori 7: İhanet Etmek

Tablo 6 incelendiğinde “ihamet etmek” kategorisinde toplam 1 metafor 2 katılımcı (%1,80) tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Bu kategoride bulunan “düşman” (f:2) metaforu en sık kullanılan metafordur. Aşağıda katılımcıların “ihamet etmek” kategorisini oluşturan metaforları niçin geliştirdiklerine yönelik gerekçelerine, bazı katılımcılar tarafından geliştirilen metafora ait resme / karikatüre ve yer verilmiştir.

“Beyin göçü düşman gibidir. Çünkü; düşman kendi vatanına, milletine zarar veren insandır. İnsanlar eğitimini ülkesinde alıyor. Meslek edindiğinde, alanında uzmanlaştığında başka ülkeye giderek oraya katkı sağlıyor. Yaşadığı ülkeye ihanet ediyor.(Ü,2)”

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulardan elde edilen sonuçlar yazılarak benzer çalışmalar ile karşılaştırılmış ve ulaşılan sonuçlara yönelik öneriler sunulmuştur.

Beyin göçü kavramına yönelik geliştirilen metaforlara, bu metaforlara bağlı olarak oluşturulan metafor kategorilerine ve katılımcılar tarafından çizilen resim/karikatürlere (A41,O27,Ü4) bakıldığında; sosyo-ekonomik düzey farkı gözetilmeksizin katılımcıların çoğunluğu beyin göçü kavramını “kuşlar” metaforuna benzettiği görülmektedir. SED farkı gözetilmeksizin katılımcıların çoğu “iyi bir yaşam” sürdürebilmek amacıyla gerçekleştirilen bir eylem olarak algıladıkları görülmektedir.

Metaforların nedenlerine bakıldığında kuşlar metaforuna benzetilmesinin gerekçesi olarak kuşların iyi bir yaşam sürdürebilmek amacıyla yer değiştirmesi, insanların iyi bir yaşam sürdürmek amacıyla ekonomik olanakları daha iyi olan yerleşim yerlerini tercih etmeleri yönünden benzerliği dikkat çekmektedir. Bu durum Mutluer (2003)’in çalışmasının sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların oluşturdukları metafor ve gerekçelerinden hareketle insanlar hayatları boyunca bir şeye emek veriyorsa karşılığını almak ister, emeklerinin karşılığını alamıyorsa da alacağı bir yerde hayatını devam ettirmek ister. Bu sebeplerle oluşturulan metaforlara bakıldığında insanların beyin göçünü ekonomik nedenlerle gerçekleştirdiği algısının yüksek olduğu görülmektedir. Kurtulmuş (1992)’un çalışmasında belirttiği üzere Türkiye’nin yetişmiş insanlarını beyin göçü sonucunda kaybetmesinin sebeplerini gelişmiş ülkelerde mevcut olan ekonomik istikrarsızlık, teknolojik ve diğer farklılıklardır sonucu ile örtüşmektedir.

Beyin göçü kavramıyla ilgili bir başka sonuç ise alt ve orta SED’deki katılımcıların büyük çoğunluğunun beyin göçü kavramını *hazine, elmas* metaforlarına benzettiği görülmektedir. Katılımcıların oluşturdukları metaforlara bakıldığında alanında uzman, profesyonel insanların ülkemiz için önemli bir yatırım olarak görülmesinden ve bu insanların kaybının ülkeye zarar vereceği düşüncesi dikkat çekmektedir.

Bir başka sonuç ise sosyo-ekonomik düzey farkı gözetilmeksizin katılımcılarda “*değerli olanı kaybetmek*” algısının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum katılımcılar tarafından çizilmiş olan resim/karikatürlerle (Ü,32-O,106-A,88) desteklenmektedir. Bu görüşler katılımcıların nitelikli, alanında uzman, yetişmiş bireylerin ülkesi için değerli olduğu ve kaybedilmemesi gerektiği şeklinde algıladıklarının göstergesi olabilir.

“Beyin göçü kurak toprak gibidir. Çünkü; o toprağa ne ekersen ek su vermezsen topraktan verim alamazsın. Toprak için su en temel şarttır. Gerekli şartları sağlamalıyız ki toprak ürün versin. Ülkemizde yetişmiş bilim insanlarına da gerekli imkânları sağlamazsak ilerleyemeyiz ve ülke yok olur gider...(Ü,89)

Diğer bir sonuç ise alt SED’deki katılımcıların beyin göçünü en fazla “*kalp*” metaforuna benzettiği, orta ve üst SED’deki katılımcıların ise bu metafora çok fazla benzetmediği görülmektedir. Bu durum alt SED’deki katılımcıların beyin göçünü “iyi bir yaşam” olarak algıladıklarını göstermektedir. Tıpkı kalbin sağlıklı olmasının insanların yaşamlarını devam ettirebilmesinde ön koşul olarak algılandığı gibi beyin göçünü gerçekleştiren insanlarında iyi bir yaşamın ön koşulu olarak göçü gerçekleştirdiği algısı alt SED’deki katılımcılarda görülmektedir.

Orta ve üst SED’deki katılımcıların beyin göçü kavramını “*düşman*”, “sahte dost” olarak algıladıkları görülmektedir. Buna bağlı olarak alanında uzman insanların yetiştiği, eğitimini aldığı ülkeden ayrılarak çalışmak için başka bir ülkeye gitmesinin “*ihanet etmek*” şeklinde algılandığı katılımcılarda görülmektedir. Bunun doğru bir davranış olmadığı, ülkesinin gelişmesi için her ne koşulda olursa olsun bireylerin ülkesinde kalarak ülkesini kalkındırması

gerektiği algısı özellikle orta ve üst SED'deki katılımcılarda görülmektedir. Bu sonuç Kaya (2009) tarafından yapılan çalışmada gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yetişen iyi eğitim görmüş, nitelikli insanların gelişmiş ülkelere doğru akışı ülkeye zarar vermektedir görüşüyle desteklenmektedir.

Yine beyin göçü kavramına yönelik oluşturulan kategorilere bakıldığında katılımcıların beyin göçünü “yalnız kalmak” olarak algıladıkları ve insanların ülkelerinden ayrı kaldıklarında yalnızlaşacağı düşüncesi görülmektedir. Kaya (2009) yaptığı çalışmasında da beyin göçünün gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere yaptığı karşılıksız bir hibe olduğu, gelişmekte olan ülkelere giden her beyin ile ülke aklını kaybedeceği ve yalnızlaşacağı sonucuyla benzerlik taşımaktadır.

Başka bir sonuç ise üst ve alt SED'deki katılımcılar başta olmak üzere oluşturulan metaforlara, gerekçelerine ve katılımcılardan tarafından çizilen resim/karikatürlere bakıldığında “*olmazsa olmaz*” kategorisi dikkat çekmektedir. Bu kategori içerisinde yer alan metaforlar (hücre, orman, beyin...) incelendiğinde katılımcıların net bir şekilde alanında uzmanlaşmış, yetişmiş beyinlere yeterli imkânların sağlanması ve onların kaybedilmemesi gerektiği düşüncesi katılımcılarda görülmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey farkı gözetilmeksizin katılımcıların metaforlarına ve gerekçelerine baktığımızda kategorisi “*kendini geliştirmek*” dikkat çekmektedir. “*Beyin göçü futbolcu gibidir. Çünkü; futbolcular kendilerini geliştirmek daha iyi şartlarda yaşamak amacıyla yaşadığı ülkeden ayrılabilirler (0,39)*” metaforuna bakıldığında insanların kendilerini geliştirmek amacıyla göç ettikleri algısının da katılımcılarda yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum Kurtuluş (1999) tarafından yapılan çalışmada gerçekleştirilen göç hareketi mevcut maddi imkânların artırılması kadar mesleki tatmin ve başarılı olma, kendini geliştirme isteğinden de kaynaklanmaktadır. Hatta ideal ve hedefler maddi imkânları artırma isteğinden dahi ağır basmaktadır ifadeleriyle desteklenmektedir.

Sosyo-ekonomik düzey farkı gözetilmeksizin katılımcıların geliştirdikleri metaforlara ve buna bağlı olarak oluşturulan metafor kategorilerine, katılımcılardan tarafından çizilen resim/karikatürlere bakıldığında; nitelikli işgücünü göçe iten gideceği ülkenin çekici güçleri ve insanların iyi bir yaşam sürdürebilme mücadelesidir algısı genel olarak görülmektedir. Bu durum Tezcan (2000)'nin çalışmasının sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerine, sosyal bilgiler öğretmenlerine ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Öncelikle beyin göçünün ülkenin en önemli sorunlarından biri olduğu düşüncesi önemsenmeli ve bu konuda öğrenci, veli, öğretmen ve ilgili yöneticiler bu sorunun Türkiye'ye etkilerine yönelik öğrencileri bilinçlendirecek kültürel faaliyetlerde işbirliği halinde çalışmalıdır.

Tersine beyin göçü ile beyin göçü beyin gücüne çevrilebilir. Bu amaçla yurt dışında bu kapsamda çalışan ve eğitim gören nitelikli, alanında uzman insanları Türkiye'de istihdam edebilmek için hem çalışma koşullarının hem de ücretlerinin düzenlenmesi yerinde olacaktır. Dolayısıyla Yurt dışında eğitim gören ya da görme planı yapan öğrencilerin Türkiye'de çalışma bilinci gelişecektir.

Sosyal bilgiler öğretmeni öğrencilere, gelişmekte olan ülkelerin kalkınabilmesi yetişmiş insan gücünün kendi ülkelerinde çalışmalarıyla mümkün olacağını vurgulamalıdır. Bu ülkeler gelişmiş ülkeler seviyesine çıkamadıkça beyin göçünün durdurulmasının zor olduğuna değinilmelidir.

Ortaokul öğrencilerine Türkiye'deki beyin göçü sorununun çözümüne yönelik yaklaşımlardan bahsedilmelidir. Söz konusu yaklaşımlardan biri “Yurtdışındaki Yerleşik Uzmanlar Yolu İle Bilgi Transferi Programı” (TOKTEN)'dir. Bu program yurtdışın lisansüstü öğrenim gören ve yetişmiş beyin gücünün buldukları yerde çalışmakla birlikte Türkiye'nin kalkınmasına katkı

sağlamaları amacıyla oluşturulmuştur. Bu proje ile uzmanlar iki ile on iki hafta arası değişen ve gerektiğinde tekrarlanabilen kısa süre danışmanlık hizmeti vermek amacıyla Türkiye'ye davet edilmektedir. Bu projenin Türkiye'nin ihtiyacı olduğu alanlarda yetişmiş Türk beyin gücünden yararlanılmasıyla hızlı bir kalkınma hamlesi gerçekleştirebileceği öğrencilere kavratılmalıdır. Yine diğer bir projenin de "Tersine Beyin Göçü Projesi" olduğu belirtilmelidir. Yine bu projenin amacının yurtdışındaki Türk bilim adamları ve yetişmiş beyin gücünün Türkiye'ye geri dönmelerinin hedeflendiği kavratılmalıdır.

Bu araştırmada ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin "Beyin göçü" ne ilişkin algıları incelenmiştir. Söz konusu çalışmanın sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılması önerilir.

Bu araştırmada ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin "Beyin göçü" ne ilişkin algıları metaforlar yoluyla incelenmiştir. Söz konusu çalışmanın ortaokul 7. veya 8. Sınıf öğrencileri ile farklı yöntem ve teknikler uygulanarak yapılması önerilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda ilgili öğrenme alanına beyin göçüne yönelik 1 ya da 2 kazanım eklenmesi öğrencilerin konuyu daha iyi kavramasını sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin beyin göçü kavramı konusu işlenirken, bu konu ile ilgili deneyim yaşayan kişiler ile yaptıkları/öğrencilere yaptırdıkları mülakatları/röportajları sınıf ortamında izletmeleri yararlı olacaktır.

Beyin göçü ile ilgili bilgi düzeyini artırmak için sosyal bilgiler ders kitaplarına beyin göçü ile ilgili deneyim yaşayan kişilerin mektupları ya da mülakatları eklenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Arslan, M. M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 35(171), 100-108.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 10(3), 1313-1322.
- Aydın, İ. H. (2004). Bir felsefi metafor "yolda olmak". *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(4), 10-11.
- Başaran, F. (1973). Türkiye'de beyin göçü sorunu. *Ankara Üniversitesi Dergisi*, 10, 133-153.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çepni, O. (2013). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan coğrafya kavramlarına ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, T. ve Tırpancı, H. (2016). *Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Mevsimlik Göç Kavramına İlişkin Algıları*. 2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı Cilt:2, (Editör: M. KOÇAK), s, 411-424, Ankara.
- Çetin, T., Kılcan, B., Güneş, C., & Çepni, O. (2015). Examining secondary school students' perceptions of the concept of migration: A qualitative study. *International Journal Of Education*, 7(3), 97-120.
- Ersoy, A. (2010). İlköğretimde değer kazanımlarının incelenmesinde karikatür kullanımı: Dayanışma değeri örneği, *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 79-104.
- Ersoy, A. F. ve Türkkın, B. (2010). İlköğretim öğrencilerinin çizdikleri karikatürlere yansıttıkları sosyal ve çevresel sorunların incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 96- 109.

- Ersoy, A.F. ve Ala, M. 2019, Suriyeli Sığınmacı ve Mültecilere İlişkin Görüşler: Osmaniye’de Nitel Bir Araştırma, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54(3), 1343-1356.
- Gökbayrak, Ş. (2006). *Gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere nitelikli işgücü göçü ve politikalar-Türk mühendislerinin beyin göçü üzerine bir inceleme*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günay, G., Ersoy, A.F., Aydın Boylu, A. ve Kılıç, C. 2019, Göçmenlere Yönelik Olumsuz Tutum Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenirliği, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54(4), 1827-1843.
- Güven, B. & Güven, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerilerine ilişkin nicel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 503-512.
- Irmak, C., Bilginer, R. & Çetin, T. (2018). Iraklı Türkmen Öğrencilerin Göç Kavramına Yönelik Düşünceleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2 (3), 87-101.
- Kaya, M. (2009). Beyin göçü/entelektüel sermaye erozyonu, bilgi çağının gönüllü göçerleri beyin gurbetçileri. *Eğitime Bakış Dergisi*, 13, 35-50.
- Kazak, N. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kılcan, B. (2013). *Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılcan, B. (2016). Öğretmen adaylarının, değerlerin kazandırılmasına yönelik görüşleri ile değerler eğitimine ilişkin algılarında değerler eğitimi dersinin rolü, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), 605-618.
- Kılcan, B. ve Çakır, U. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin “medya” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi*. USBES V, 2016 Bildiriler Kitabı. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Kılcan, B., & Akbaba, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kültürel mirasa duyarlılık değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Journal of World of Turks*, 5 (3).
- Kılcan, B., Çetin, T. ve Güneş, C. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Milli Kültür Kavramına İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi*. USBES V, 2016 Bildiriler Kitabı, sayfa:330-339, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Kurtulmuş, N. (1992). Gelişmekte olan ülkeler açısından stratejik insan sermayesi kaybı: beyin göçü. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 37-38, 205-221.
- Kurtuluş, B. (1999). *Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk beyin göçü*. İstanbul: Alfa.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2015). *Metaforlar, hayat, anlam ve dil* (G. Y. Demir, Çev.). İstanbul: İthaki.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi (6- 7. sınıflar) öğretim programı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor (G. Bulut, Çev.). İstanbul: BZD.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının *coğrafya* kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(2), 55-69.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin

ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.

Saban, A. (2008a). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.

Saban, A. (2008b). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 459-496.

Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.

Talim Terbiye Kurulu (2011). 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, <http://ttkb.meb.gov.tr/sayfasından> erişilmiştir.

Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*. Ankara: Anı.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası emek göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Yıldırım, A. &

Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685.

Araştırma Makalesi

Ortaokul Öğrencilerinin Beyin Göçü Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi

Examining Secondary School Students' Perceptions of the Concept of Brain Drain

<p>Cennet GÜNEŞ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü cennet_gunes@windowlive.com https://orcid.org/0000-0002-7707-7853</p>	<p>Turhan ÇETİN Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı turhan@gazi.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-2229-5255</p>
---	--

Extensive Summary

INTRODUCTION

The migration of the qualified, professional labour force among countries goes back a long history. Such migration have always occurred in the history, even in a small ratio. Brain drain refers to the migration of individuals who have higher education or who have experience in their profession with significant ability of creation and research to socio-economically developed countries to work or to settle. Brain drain is the voluntary change of location by qualified, education, elite, professional, expert and highly skilled labour force with the qualification of performing a job from a underdeveloped or developing country to a developed country in a period when they have highest efficiency in order to work or study. Minimizing the economic and professional concerns that encourage these people to migration and allocating more resources to the research and development activities will contribute to make the migration of scientists become temporary so that the labour force within the scope of the brain drain by the qualified, specialist people to return.

METHOD

This study is a qualitative study using the data collection form and document analysis through metaphors to determine the perceptions of students on the concept of brain drain. Qualitative research is a scientific research process to have an objective and holistic suggestion of people, events, facts, any circumstance or perception through data collection techniques including observation, interview and document analysis. Research was figured and ran according to qualitative research method.

Study Group

The study group consists of 935 eight graders participating the study attending to nine primary schools selected by the maximum variety sampling method from the settlement places of high, medium and low socio-economic level in the central districts of the Ankara province in the spring period of the academic year of 2015 to 2016 by examining the social level data of the Turkish Statistical Institute for the year 2015. In the study group, total 100 students created valid metaphors and 183 students created invalid metaphors in schools with low socio-economic level. In the middle socio-economic level, 102 participants created valid metaphors while 214 participants created invalid metaphors. In schools with high socio- economic level, 111 participants created valid metaphors and 215 participants created invalid metaphors.

Data Collection Tools

This study attempted to describe the meanings assigned by the 8th graders to the concept of brain drain that is included in the social studies curriculum of the 6th and 7th grades. The data collection tools of this study are:

Form for Data Collection Through Metaphors

Form for data collection through metaphors was used to study the metaphors assigned by the students to the meanings on the concept of brain drain.

Document Review

Another data collection tool of the study is the visual documents consisting of the drawings/caricatures drawn by the students in relation to the concept of brain drain.

Data collection

In the data collection stage, a metaphor form on the concept of brain drain was distributed to each student. Before beginning the study, the researcher briefly informed the students about herself and about the purpose of the study. Before explaining how the study will be conducted, the instructions in the form given to the students were read to inform them about the research. Students were told that they could simulate the concept of brain drain to anything without any abstract or concrete limitation.

The obtained data were divided to socio-economic level by the researcher and the metaphors created by the students in relation to the concerned concept, the grounds and the drawings/caricatures they drew in line with that ground and concept were reviewed in the company of a field specialist and the students with the similar and different drawings/caricatures and those without any drawings/caricatures were determined. This differentiation was carried out in agreement by the specialists taking into consideration various factors including whether the drawings and caricatures were drawn by the students with care, whether they are understandable, whether they reflect the ground of the metaphor fully etc.

Data Analysis and Interpretation: Content analysis was used to analyze the obtained data. Content analysis is a frequent technique that allows indirect studies on human behaviours and that is frequently used in social sciences in particular. In other words, content analysis is a research technique that is suitable for the objective, systematic and quantitative definition of the open and comprehensible content of communication.

Encoding and Analysis Stage: At this stage, first the metaphors produced by the participants of the study were ranked in alphabetical order in the Microsoft Excel program to make a list. The metaphors created by the participants were reviewed in line with the aim of study and the metaphor expressed by each participant in the form was encoded by checking whether the metaphors were expressed in a clear manner.

Sample Metaphor Collection Stage: At this stage, the metaphors written by the participants were read and reviewed. In each metaphor, the simulating one (1), the simulated one (2) and the connection between the simulating one and the simulated one were examined to sort out the participants' forms including mental images with weak structure.

Category Development Stage: The metaphors developed for the brain drain concept included in the forms created by the participants were examined and categories were formed in accordance with the ground of the metaphor created by the participants. Specialist views were consulted in establishing categories.

Stage for providing Validity and Reliability: Specialist views were consulted to determine whether the metaphors included in conceptual categories realized in the study represent the said conceptual categories in order to provide the validity and reliability of the study. The metaphor lists and lists including conceptual categories of the participants created by the researcher were reviewed in the company of a specialist. After that, the matchings of the specialist were

compared to the categories created by the researcher and their compatibility was reviewed.

Stage for transferring the data to computer environment: The metaphors created by the participants on the concept of brain drain were divided into categories and all data was transferred to the computer environment. After this stage, the number of participants (f) representing the categories and the category of the metaphors and its percentage (%) were collected.

RESULT, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS

When we look at the metaphors developed for the concept of brain drain, at the metaphor categories created on the basis of these metaphors and at the drawings/caricatures drawn by the participants; it was seen that the majority of the participants simulated the concept of brain drain to the metaphor of “birds”. Again, the majority of the participants perceived it to be an action taken for the purpose of having “*a good life*”. When we look at the grounds of metaphors, the reason for simulating to the metaphor of birds is connected to the change of location by birds for a better life and the people’s choice of settlement with better economic conditions to maintain a good life. Based on the metaphors created by the participants and on their grounds, people want to get the return of their labour throughout their life and, if not, they want to continue their life where they can do it. When we look at the metaphors created for these reasons, we notice that there is a high perception that people carry out brain drain due to economic reasons. Another result in relation to the concept of brain drain is that the majority of the participants in the low and medium socio economic level simulated the concept of brain drain to the metaphors of *treasure* and *diamond*. When we look at the metaphors created by the participants, specialist and professional people are considered to be an important investment for our country and the loss of these people may damage the country. Another result is that the perception of “*losing something valuable*” is high in participants regardless of the difference in socioeconomic level. This is supported by the drawings/caricatures drawn by the participants. These views may be the indicator of the fact that the participants perceive that the qualified, specialist, educated people are valuable for their counties and should not be lost. When we look at the metaphors developed by the participants regardless of the difference in socioeconomic level and the metaphor categories that were created accordingly, and when we look at the drawings/caricatures drawn by the participants; it is generally found that there is a perception that the qualified labour force chooses migration due to the attractive aspects of the destination country and the struggle of people to a have good life.

First of all, the idea that the brain drain is one of the most important problems of the country should not be taken for granted and students, parents, teachers and concerned administrators should work in cooperation in cultural activities to provide students with awareness on the effect of this problem to Turkey. Brain drain may be converted to brain power by reverse brain drain. Therefore, it would be appropriate to re-organize both the working conditions and wages to employ the qualified, specialists people working and studying overseas in Turkey. This will contribute to the development of an awareness in the students studying or planning to study in overseas to work in Turkey. Social studies teachers should emphasize to their students that the development of the developing countries would be possible by the employment of the qualified labour force in their own countries. It should be highlighted that it would be difficult to stop brain drain unless these countries reach the level of the developed countries. One of the concerned approaches is “The Information Transfer Program Through the Specialist Living Overseas” (TOKTEN). This program was established to ensure the contribution of the educated brain power having postgraduate study overseas to the development of Turkey while they continue to work in the country they live in. It would be useful for the social studies teachers to have the interviews by themselves or by the students with the people having an experience on the subject watched in the classroom while teaching the concept of brain drain.